

Bydgoszcz: Tadeusz Kisielewski; Toruń: Wojciech Szczepański), *Albania* (Tirana: Rigels Halili), *Bulgaria* (Sofia: Marijana Stamowa), *Cehia* (Prague: Jan Rychlik), *Croația* (Zagreb: Damir Agić), *România* (Cluj-Napoca: Stelian Mândruț), *Serbia* (Belgrade: Milan Ristović), *Slovacia* (Bratislava: Dušan Segeš), s-au reunit sub cupola sălii naționale centrale, situată într-o aripă a splendidului palat Potocki, segment component al salbei de vechi clădiri nobiliare ce înglobează astăzi campusul universitar din capitala țării. Comunicările și discuțiile aferente au fost logic structurate conceptual-metodologic într-o dublă abordare interpretativ-documentară: a) *teme globale din punct de vedere tematic și cronologic (macro-istorie)*; b) *studii de caz pentru fiecare națiune în parte și cu variabile extensii temporale (micro-istorie)*. Subiecte competent investigate și comparativ disecate în dezbateri au tratat elemente privitoare la noțiunea și identitatea zonei central și sud-est continentale, teza „marelui stat” în cazul națiunilor din Balcani, cronologie și concepte privind granițele Macedoniei în spațiu și timp, rezistența antisovietică în arealul comunist central și sud-est european, cu sublinierea cazului polonez (1944-1989), evoluția demersului de emancipare al popoarelor din centrul Europei în baza exemplului oferit de Polonia secolelor XIX și XX, România și Bulgaria pe calea evoluției de sine stătătoare în cursul veacului XIX, cehii și slovacii între anii 1848 și 1918, albanezii între 1878 și 1913, mișcarea națională din Țările Baltice, cea a popoarelor sud-slave și a românilor din Monarhia austro-ungară în anii primei conflagrații mondiale, precum și rolul jucat de Ungaria în dezvoltarea politicii externe a celei de-a doua Republici Sovietice Polone. Tronsonul închinat analizei duratei istorice contemporane din spațiul secolului XX a inclus oportune intervenții privind locul/rolul Iugoslaviei în cazul rezistenței concertate în Al Doilea Război Mondial și sorgința securității naționale reflectată de relațiile dintre fostele state componente ale statului iugoslav în ultimul deceniu al secolului trecut.

Lucrările elaborate și susținute în polonă și engleză vor fi înglobate într-un volum de studii și vor spori calitatea și renumele publicației sugestiv intitulată „Studia Wschodnie”, inițiată de către specialiștii de la CEES/SEW. Conferințe viitoare din acest ciclu vor aborda diferite subiecte de cultură, etnologie, economie și religie, înfățișând astfel importante aspecte ale identității macroregiunii din centrul și periferia continentului. În acest laborios climat, o următoarea posibilă reuniune de lucru ar putea avea loc în 2010 pe tema generată de abordarea impactului anului 1939 asupra evoluției țărilor componente ariei central și sud-est europene.

Stelian Mândruț

DEZBATERILE:

A PÁRBESZÉD FOLYTATODIK / THE DIALOGUE WILL CONTINUE

**Turócszentmárton/Turčiansky Svätý Martin, Alba Iulia/Gyulafehérvár/Karlsburg,
Budapest és/and Bécs/Viena in 1918.
Budapesta, 4 decembrie 2008**

MAGYARORSZÁG ÉS ROMÁNIA A II.-IK VILÁGHÁBORÚBAN / HUNGARY AND ROMANIA IN THE WORLD WAR II Budapesta, 19 mai 2009

Exercițiul discuției conviviale dezvoltate între reprezentanții științei istorice actuale din centrul și sud-estul continentului pe teme de acută stringență conceptual-metodologică

vizând, deopotrivă, atât trecutul îndepărtat, cât și cel recent al zonei geografico-istorice perieghizate, își menține cota valorică și nota distinctă prin inițiativele continuate de către Institutul de Istorie al Academiei Maghiare de Științe și Institutul „Europa”, din capitala Ungariei, ambele aflate sub competența diriguire a academicianului Glatz Ferenc.

Moto-ul plasat drept sugestiv generic pentru asemenea serii de „peripatetizări” găzduite de sălile de conferințe ale impozantei clădiri de pe Úri útca își are sorginea în conținutul reuniunii organizate în iunie 2008, tratând despre cauzele destrămării Monarhiei dualiste, când necesitatea permanentizării dialogului reclamase tocmai extinderea dezbaterilor și asupra evenimentelor petrecute în toamna anului 1918. Importanța gestului consemnat faptic acum obliga, totodată, ca schimbul de idei efectuat între specialiști să mătureze predicția, conform căreia nu există vreun subiect care să nu poată fi soluționat, măcar teoretic, prin interferarea amicală și profesională a opiniilor vehiculate de către istoricii din arealul sus menționat.

Subiectul circumscris s-a referit tocmai la validarea tentativelor de autodeterminare ale națiunilor română și slovacă, în coroborare cu reacția de admitere/respingere manifestată de autoritățile centrale de la Budapesta și Viena. Contribuția invitaților din Austria (Horst Haselsteiner, Arnold Suppan), Slovacia (Dušan Kovač, Peter Švorc), România (Stelian Mândruț) și Ungaria (Glatz Ferenc, Szarka László, Szász Zoltán) a reieșit din suita de interpretări ale procesului realizat gradat în aria circumscrisă tematic, care nu a exclus însă tangența cu unele influențe survenite în situația croaților și sârbilor, în lunile noiembrie-decembrie 1918. Intervențiile rostite și discutate liber au fost următoarele, într-o dublă proiecție lingvistică, germană și maghiară: *A párbeszéd folytatodik/Der Dialog wird fortgesetzt* (Glatz Ferenc); *Az átalakulás mint szlovák történelmi probléma/Die Umwandlung als geschichtliches Problem in der Slowakei* (Dušan Kovač); *A turócszentmártoni deklaráció: a szlovák önrendelkezés lehetőségei/Die Martiner Deklaration: die Möglichkeiten der slowakischen Selbstbestimmung* (Peter Švorc); *A szlovák önrendelkezés magyar szemmel/Die slowakische Selbstbestimmung aus ungarischer Sicht* (Szarka László); *Gyulafehérvár román történelmi értelmezése/Die geschichtliche Interpretation von Alba Iulia/Karlsburg in Rumänien* (Stelian Mândruț); *Erdély és a román önrendelkezés magyar szemle/Siebenbürgen und die rumänische Selbstbestimmung aus ungarischer Sicht* (Szász Zoltán); *Zágráb és Belgrád szempontjai/Die Standpunkte von Zagreb und Belgrad* (Horst Haselsteiner); *A szlovák és a román törekvések/Slowakische und rumänische Bestrebungen, aus Wien gesehen* (Arnold Suppan). Specialiștii participanți au dialogat într-un adecvat climat de cointeresare intelectuală de nivel european, confirmând fragilitatea paradigmei „pseudo-războiului istoriografic”, care contribuise, vreme îndelungată în spațiu și timp, la divizarea și măcinarea capacităților profesioniștilor, apte și menite să mediteze, la unison, îndeosebi în spiritul democratic generalizat în deceniul prim al mileniului trei.

Reuniunea științifică pe tema „România și Ungaria în cel de-Al Doilea Război Mondial”, organizată în siajul întâlnirii precedente de la București (mai 2008), realizată de către redacțiile publicațiilor „Magazin Istoric” și „História”, face parte dintr-un comun program de identificare a seriei de modalități necesare augmentării reciprocității de atitudine dintre cele două popoare. Aceleași primitoare gazde locale, Institutul de Istorie, Centrul de Cercetări în Științele Sociale, ambele aflate sub egida Academiei Maghiare de Științe, Institutul „Europa” și revista „História” au patronat, prin intermediul „triumviratului” de moderatorii compus din Glatz Ferenc, Dorin Matei (redactorul șef al „Magazinului Istoric”) și Szász Zoltán, schimbul de opinii repartizat pe trei distincte segmente cronologico-tematice: 1) *A világégés kezdetén (1939-1941)/Romania and*

Hungary from the beginning of World War Two to entering the war; 2) Kényszerszövetségben (1941-1944) / Hungary and Romania in German alliance; 3) Kiütkeresés (1944-1945) / The end of the war, attempts at leaving the war, consequences. Extrem de incitantă și relevantă în același timp, tema abordată a vizualizat plusurile și minusurile unei epoci istorice remarcate de profunde tensiuni reciproce în spațiu și timp. Discuțiile purtate într-un mod deschis și obiectiv de către referenți (Ablonczay Balázs, Bórhí László, Fülöp Mihály, Dorin Matei, Stelian Mândruț, Sipos Péter, Ottmar Trașcă, Szász Zoltán) au dovedit faptul că istoricii sunt capabili să accepte gradat oportunitatea modificării percepției lor conceptual-metodologic, odată cu abandonarea unor inactuale deprinderi uzuale; dar și de a concura la schimbarea atitudinii lor generale în ansamblu, la fel ca și a publicului cititor/lector, în a aprecia cuvenit istoria comună națiunilor învecinate nu doar geografic. Accentul a fost așezat premeditat pe cunoașterea trecutului celuilalt, cu nădejdea de contribui la eliminarea unor clișee, prejudecăți și stereotipii de ambele părți. În acest sens a fost gândită și discuția între istoricii maghiari și cei români despre impactul revistelor de istorie popularizată (ex.: „História” și „Magazin Istoric”) în societatea contemporană. Institutul Cultural Central European (Borsi-Kálmán Béla, Módos Péter) a fost o exigentă gazdă pentru specialiștii contributori la schimbul de informații și sugestii reciproce, moderat de către acad. Glatz Ferenc și red. șef Dorin Matei.

Continuitatea și utilitatea dialogului mutual au fost unanim recunoscute cu acest prilej, confirmându-se faptul că, în pofida crizei economice actuale și a presiunilor politicianiste de orice fel, atunci când, în „penurie” de idei și de soluții concrete, se procedează frecvent la redescoperirea demonilor trecutului, istoria trebuie interpretată la parametrii care să nu contribuie la falsificarea sentimentelor colectivităților umane, implicate deliberat în dispute naționaliste, pentru că sistemul global actual, din care fac parte atât Ungaria, cât și România, – ca segmente vitale ale Uniunii Europene și NATO -, solicită alte criterii și exclude orice abateri de la standardele euro-atlantice. Considerăm că generațiile viitoare nu vor mai accepta un discurs istoriografic expirat și redundant, precum cel persistent, încă, în România și Ungaria, aflate deopotrivă în faza de tranziție a făuririi noii societăți democratice.

Considerăm că ambele reuniuni au stimulat pe profesional istoricii participanți prin discuții elevate pe subiecte dificile și au acordat șanse majore necesității aprofundării cunoașterii celuilalt, concurând astfel la fructificarea permanentă a dialogului dintre specialiștii maghiari și români.

Stelian Mândruț

WORKSHOP-UL NOI CERCEȚĂRI ASUPRA SECOLULUI AL XVIII-LEA: MONARHIA HABSBURGICĂ, RUSIA, IMPERIUL OTOMAN, AMERICA

Viena, 1-4 octombrie 2009

În perioada 1-4 octombrie 2009 s-a desfășurat la Viena, sub patronajul Societății austriece pentru studierea secolului al XVIII-lea (Österreichische Gesellschaft zur Erforschung des 18. Jahrhunderts), al Universității Viena și al Ministerului austriac pentru știință și cercetare, workshop-ul intitulat „Noi cercetări asupra secolului al XVIII-lea: Monarhia habsburgică, Rusia, Imperiul otoman, America.”